

te". Egészítsük ki: annak ellenére, hogy ezen a fórumon a vitás kérdések csupán felmerülnek, de semmiféle határozatok, állásfoglalások nem születnek. Vagy talán éppen azért? A sokféle élmény, a különböző vélemények a kérdések újrafogalmazására készítetnek, az elhangzottak termékenyítően továbbgyűrűznek. Mégis, a résztvevő olykor sajnálja, hogy ez vagy az a megnyilatkozás nem kap szélesebb körű publicitást. Erre gondolhat, aki a VIII. Népzenei Találkozóra készült szöveggyűjteményt lapozgatva *Barsi Ernő* Népdal az iskolában című rövid, de nagyon tanulságos előadását, vagy *Olsvai Imre* nyilatkozatát olvassa. Olsvai példája annak a folklóristának, aki nem vonul el szaktudományá fellegvárának falai közé, hanem energiájának jó felét a népzene újjáélesztésének, a *revivalnak* szenteli. Mondanivalóját a sokat emlegetett „huszonegyedik óra” köré csoportosítva utal azokra a tanácsokra, amelyekkel *Kodály* látta el az ötvenes évek végén a Rádió népzenei munkatársait: a cigányzenekar az úri mulatozás hangszeres formája, a nép azt sem ismeri, hogy az utolsó versszakot gyorscsárdásba hajtsák föl, ez is az úri mulatozás szokása; ne keverjenek egy műsoron belül nótákat és népdalt, hozzanak többféle, színesebb feldolgozást, és hozzanak kísérlet nélkül éneklő falusi csoportokat. Olsvainak van mondanivalója a táncmuzsikusok számára: ne húzzák rá a még élőben elsajátítható széki és gyimesi harmonizálást az alföldi vagy dunántúli táncokra; ahol autentikus hangszeres kísérletnek nyoma sincs már, merjenek kellő stílusismerettel úgy komponálni, „mintha nem is volna”. A pávakörökről elmondja, hogy legtöbbször megszerveznek még falujuk népdalgyűjteményeinek teljes ismeretétől, mert ebbe beletartoznak a már kihalt, de régi gyűjtésekben főljegyzett dallamanyag is. Tegyük elővé a régi stílust. És azután? Lépjenek tovább területileg: a megyében, az országban, a szomszéd és rokon népek felé; lépjenek közelebb más műfajokhoz: fejlődhetnek táncsoprotttá, előadhatnak balladát stb.; és fejlődhetnek alkalmilag több szólamban éneklő kórusokká. Az utánpótlás tekintetében Olsvai példának tekint a három megye úttörőit mozgósító mohácsi népdalversenyeket. Nem kell minden szépen népdalt éneklő kislánynak hivatásos művészsé válnia. A cél, hogy éneklő nemzet legyünk, hogy a magunk örömeire tudjunk jól énekelni.

Megszívlelendő tanulság maga az az immár intézményesített kecskeméti kezdeményezés, amely rendszeresen szembesíti a népzenei felkészítő városiakat a hagyományörző falusiakkal. Megszívlelendő és követendő, hogy milyen szívesen fogadja a tanuló ifjúság a falusi öregek énekét. Sem őket, sem a városi népzenei együtteseket és énekeseket nem vontuk még be eléggé a népdaloktatásba. Talán azon is érdemes elgondolkozni, hogy a helyi hatóságoknak jobban kéne segíteniük a helyi népszerűítő népdalkiadványok megjelenését. És talán tovább lehetne lépni azon a kecskeméti kezdeményezésen, amely kivitte a szabadba a népművészeket. Nyugatos üzletként is kitűnően prosperálnak a nyári „folk”-fesztiválok. Vajon melyik városunk veszi előbb észre, hogy a kórus- és néptánc-fesztiválok mintájára évenként össze lehetne hozni az ország legjobb népzenei együtteseit, talán még a külföldről meghívottakkal is?

Széll Jenő

Szaktanácsadó iskolák honismereti vetélkedője

A Munkaügyi Minisztérium évek óta rendszeresen meghirdeti a szaktanácsadó iskolák számára az úgynevezett politikai, de tulajdonképpen komplex „vetélkedőket”. Ezek minden tanévben egy-egy kiemelt eseményhez vagy évfordulóhoz kötődnek és iskolai szinten kezdődnek, majd a legjobbak országos döntőn vesznek részt. A vetélkedők témája szorosan kapcsolódik a honismereti mozgalomhoz.

Az 1974/75-ös tanévben meghirdetett vetélkedő-sorozat hazánk felszabadulásának 30. évfordulóját köszöntötte. Célkitűzése volt, hogy a szaktanácsadók megismerjék szülőföldjük 30 éves társadalmi, gazdasági, kulturális fejlődését, különösen az ifjúság életének alakulását, valamint a felszabadulással kapcsolatos helyi emlékeket; tanulmányozzák szakmájuk és iskolájuk történetét, gyűjtsék össze ezek tárgyi és írásos emlékeit. Az 1975/76-os tanévben a KISZ IX. kongresszusa tiszteletére hirdették a vetélkedőt, amelynek az volt a célja, hogy a szaktanácsadók megismerjék a magyar kommunista ifjúsági mozgalom történetét és tanulmányozzák iskolájuk ifjúságmozgalmi múltját. Az 1976/77. évi vetélkedő-sorozat a XI. Világifjúsági Találkozóra való felkészülést segítette, a következő, 1977/78-as pedig arra ösz-

tönözte a szakmunkástanulókat, hogy ismerjék meg munkás elődeik osztályharcos hagyományait, szakmai szokásait, életmódjukat, kulturális életüket, továbbá, hogy alakítsanak iskolamúzeumot, amely őrzi a munkáshagyományok és a szakmatörténet összegyűjtött anyagát. Ez a vetélkedősorozat több szempontból is minőségi változást jelentett. Célként fogalmazódott meg az *iskolamúzeum létrehozása*, amely egyrészt helyet ad a korábbi évek során összegyűjtött anyagnak, másrészt lehetővé teszi, hogy az iskola egész tanulóközössége előtt ismertté és vonzóvá váljon a honismereti tevékenység.

Az *elmúlt tanévben* a Magyar Tanácsköztársaság volt a politikai vetélkedő témája. Ezúttal a tanulók felkutatták és megismerték lakóhelyük tanácsköztársasági emlékeit, valamint a szocialista művészet kiemelkedő korai alkotásait. Meg kellett ismerniük a helybéli múzeumok, gyűjtemények Tanácsköztársaságra vonatkozó anyagát, ezekből ki kellett gyűjteni a lakóhelyükre vonatkozó dokumentumokat, majd iskolaujságot kellett szerkeszteniük a megismert források bemutatására. Bibliográfiát állítottak össze a tanács hatalom időszakában született irodalmi, zenei és képzőművészeti alkotásokról, és ezekről a területi versenyen beszélniük kellett. Izgalmas, sok leleményességet igénylő feladat volt a Tanácsköztársaság vezető személyiségeiről elnevezett utcák, intézmények, ipari- és mezőgazdasági üzemek, termelő közösségek, brigádok, KISZ-alapszervezetek, úttörőcsapatok mai életének fényképeken történő bemutatása.

A területi vetélkedők mezőnye korábban két, élesen elhatárolható csoportból állt és mindössze 3–5 igazán jól felkészült csapat szerepelt. A tanácsköztársasági vetélkedő mezőnye együtt volt, csak elvétve akadt olyan csapat, amelyiknek felkészültsége nem volt kielégítő.

Igy válik hasznos alkotóelemmé a szakmunkástanulók világnézeti és erkölcsi nevelésében a honismereti munkához kapcsolódó politikai vetélkedő-rendszer.

Bakos Zsoltné

A honismeret Alsó-Ausztriában¹

Lényegében két ok vezetett az utóbbi évtizedekben a honismereti kutatás jelentős fellendüléséhez. Az első Ausztria politikai összefüggésein alapul.

Az az államalakulat, amelyben az osztrákok 1918-ig éltek, elsősorban dinasztikus jellegű volt. A Habsburg-birodalom határai azonban messze meghaladták a mai köztársaságéit, és szinte minden nemzedék életében jelentékeny módosulások következtek be. Emiatt az 1918 után lassanként kialakuló osztrák állami öntudat csak részben kötődhetett a Habsburg-birodalmi hagyományokhoz.

Az 1919–1920-as években népszavazás eredményeképp* létrejött Burgenland kivételével a mai Osztrák Köztársaságot alkotó szövetségi tartományok a középkor fénykorában és késői szakaszában keletkeztek, s ezért 1918 után a gyenge állami hagyománnyal szemben sokkal mélyebben gyökerezett a tartományi hagyomány. Ez ahhoz vezetett, hogy erősen előtérbe került a tartományok történelmének ápolása. E téren elsősorban a nyugati szövetségi tartományok vezettek, miután a gráci és az innsbrucki egyetem is főként ezen a területen dolgozott.

Az utóbbi évtizedek társadalmi változásai során a honismereti kutatás további ösztönzést kapott. Más államokhoz hasonlóan, a XIX. század második feléig Ausztriában is a Monarchia és a dinasztia kérdései álltak a történelmi tudományok előtérben, s a széles néprétegek életviszonyainak a fejlődése, valamint a gazdasági és a szociális kérdések háttérbe szorultak. E téren most mutatkozik alapvető változás.

Azok a XIX. századi kísérletek ugyanis, amelyek a gazdasági és szociális fejlődés kérdéseit elméleti fejtegetésekkel akarták megoldani, nagyon kétséges eredményekhez vezettek. Az érdeklődés fokozott mértékben a kisebb területi és szociális egységek felé fordult, mint a tartomány, a község, a nagybirtok vagy a plébánia. Felismerték, hogy az emberi igények fejlődése jelentős mértékben a természetföldrajzi feltételektől függ, a honismeret kutatási területének tekintik — valamennyi történelmi tudomány: általános történet, jog- és közigazgatás-történet, gazdaság- és szo-

¹ Landeskunde in Niederösterreich. (A számmal jelölt jegyzetek a fordítótól származnak.)

* Az első világháborút lezáró békeszerződések területi intézkedéseit némely területen népszavazás követte. (Szerk.)

ciális történet, őstörténet és művészettörténet mellett — a földrajz, a biológia (növény- és állattan) egyes részterületeit is. Ily módon jött létre a honismeret sajátos módszere és szemléleti módja, amely új eredményekre vezetett a legkülönbözőbb tudományos kérdésekkel kapcsolatban.

Az Osztrák Köztársaság mai területén működő egyetemek, kiváltképp a bécsi, hosszú ideig kétkedve álltak szemben a honismereti törekvésekkel és elutasították azokat, mert a professzorok véleménye szerint a helyi kérdéseknek nincs keresnivalójuk a felsőfokú oktatási intézményekben. E téren is az utóbbi évtizedek hoztak alapvető fordulatot. Jóllehet Ausztriában nincs — vagy: még nincs — honismereti tanszék, de minden egyetemen docensek tartanak előadást erről a szakterületről. Ezenkívül az osztrák történelem, továbbá a szociális és gazdaságtörténelem órákere-tében honismereti témákat is tárgyalnak.

A honismereti kutatás fő terhet sok évtizeden át a különböző egyesületek hordozták. Az itt tárgyalt szövetségi tartományban 1854 óta működik az „Alsó-Ausztria és Bécs Honismereti Egyesülete”,² amelyet a tartományi szervek megalakulása óta támogatnak. 1886-ban a Honismereti Egyesület különösen szoros kapcsolatba került a tartományi könyvtárral és a tartományi levéltárral: az egyesület könyvtárát, amely akkortájt mintegy 1500 kötetből állt, és amelynek keretében helyrajzi metszettárat létesítettek, átengedték a tartományi könyvtárnak. Egyúttal elhatározták, hogy a jövőben azt a 200 folyóiratot is továbbadják a tartományi könyvtárnak, amelyet az egyesület publikációs csere keretében kap. Ellenszolgáltatásképp és pótszolgálatként a tartományi kormány azóta is az egyesület rendelkezésére bocsátja a szükséges helyiségeket és irodai berendezéseket. De az egyesület munkáját, mint korábban, most is főleg amatőrök végzik.

Alsó-Ausztria Honismereti Egyesületének legjelentősebb teljesítményeként említhetjük meg az 1:28 800 léptékben készült közigazgatási térképet, amelyet 1867—1881 között dolgoztak ki. Ezt még ma is sokszor haszonnal forgatják, és legutóbb 1961-ben, teljes egészében újra kiadták. Alsó-Ausztria számos részterületére vonatkozóan még ma is ezt tartják a legpontosabb térképfelvételnek. 1861-ben az egyesület megkezdte Alsó-Ausztria topográfiájának kiadását. Ez két részből áll: az első tartalmazza a tartomány teljességre törekvő leírását, tekintettel a honismeret minden területére, a második pedig közli a különböző helységek szócikkjeit. Az első rész, amelyet 1871—1877 között részletekben adtak ki, ma már minden területen túlhaladott, de a helységek ismertető szócikkjeit még gyakran használják. Sok helységről ez a topográfia nyújtja földrajzi és történeti szempontból az egyetlen összefoglaló leírást. 1884-ben megkezdtek az alsó-ausztriai okmánytár megjelentetését: tervbe vették az összes olyan — más forrásmunkában még ki nem adott — középkori oklevél közlését, amely adatokkal szolgál a tartomány történetéhez.

A Honismereti Egyesület kezdeményezte az Alsó-Ausztriai Tartományi Múzeum alapítását is. Az erre vonatkozó határozatokat az egyesület 1902-ben tartott közgyűlése fogadta el, a múzeumot 1911-ben nyitották meg, majd átadták a tartományi igazgatásnak.

1919-ben a Honismereti Egyesület újra kiadhatta *Georg Matthäus Vischer: Topographia Austriae inferioris* c. munkáját. A második világháborút követően, 1951 és 1958 között az egyesület támogatásával jelent meg Alsó-Ausztria Atlasza³, amely a földrajzi, a gazdasági és a történeti érdeklődést egyaránt tekintetbe vette. 1964-ben — az egyesület 100 éves fennállásának ünnepekor — mutathatták be az Alsó-Ausztria történeti helynévtára⁴ első kötetét. Ez felvilágosítást nyújt Alsó-Ausztria valamennyi településnévének legrégebbi formáiról, valamint a helynevek és írásmódjuk fejlődéséről egészen a jelenkorig.

Alsó-Ausztria kutatása mellett az egyesület fő feladatai közé tartozik a honismereti ismeretterjesztés. Az egyesület, hogy megfeleljen ennek a célnak, elsősorban széles körű publikációs tevékenységet folytat. Célja, hogy minden szakmailag megalapozott, új eredményeket felmutató értekezést készítő kutatóknak közlési lehetőséget nyújtson. Rövidebb tanulmányok és kisebb közlemények megjelentetésére rendelkezésre áll az *Unsere Heimat*⁵ c. folyóirat, amely ezenkívül helyet ad a recenzióknak is, amelyek elsősorban az Alsó-Ausztriára vonatkozó új kiadványokat, valamint a szomszédos tartományokból való, módszertani szempontból érdekes tanulmányokat ismertetik. Terjedelmesebb és nagyobb tudományos tanulmányokat közöl

² Verein für Landeskunde von Niederösterreich und Wien.

³ Atlas von Niederösterreich.

⁴ Historisches Ortsnamenbuch von Niederösterreich.

⁵ Szülőföldünk.

az Alsó-Ausztria Honismereti Évkönyve,⁶ a monográfiákat pedig az „Alsó-Ausztriai Honismereti Kutatások”⁷ c. sorozat keretében adják ki, amelyből eddig 23 kötet jelent meg.

A honismeret terjesztése azonban nem csupán publikációk útján történik, hanem előadások és kirándulások révén is. Ily módon a kutatóknak alkalmuk nyílik rá, hogy új felismeréseiket vagy az előadótérben, vagy akár a helyszínen, az érdeklődő hallgatóság előtt bizonyítsák.

Az első világháborút követő iskolai reformok során bevezették egyebek között a „tájhoz kötött tanítás” elvét is. A tanulókat legelőbb saját legszűkebb szülőföldjük földrajzi, történeti, politikai és társadalmi viszonyaival kell megismertetni, és innen kiindulva lépésenként kell rávezetni őket a nagyobb területek — a szövetségi tartomány, az állam, Európa stb. — kérdéseire. Ez az oktatási módszer szükségessé teszi, hogy megfelelő anyagok álljanak rendelkezésre: így a tanárok rákényszerültek, hogy tevékenységük színhelyének hon- és helyismeretével foglalkozzanak és összeállítsák a tananyagot valamint a tansegédletet. Ha már az első világháború előtt is mindezekelőtt a tanárok voltak — a papok mellett — a helytörténeti kutatás támaszai, úgy ez az irányzat most még erősödött.

A második világháború után a községek kedvezőbb pénzügyi helyzete lehetővé tette számos helyismereti mű kiadását, gyakran jubileumi és emlékkönyvek formájában, amelyeket az alapítás, vagy a hely első okleveles említése, a mezővárossá vagy városá emelés, a plébániaalapítás stb. kerek számú évfordulóján jelentetnek meg. Ezek tudományos színvonala és terjedelme nagyon eltérő, összességükben mégis fontos építőkövei a honismereti kutatásnak.

A honismereti kutatók köre az utóbbi időben erősen kibővült. Miközben a lelkész-réteg a papok hiánya miatt visszaszorult, a tanárok mellett növekvő mértékben tevékenykednek ezen a területen a legkülönbözőbb rétegek képviselői. Elsősorban egyetemi végzettségűek, mint orvosok, állatorvosok, bírók, ügyészek, ügyvédek és jegyzők, műszakiak, de nemegyszer alacsonyabb iskolai végzettségű emberek is, akik között egész sor rátermett kutató van.

Az utóbbi években a közhivatalok növekvő mértékben fáradoznak e tevékenység támogatásán, mert a munkaidő folyamatos csökkentésével és a szabadság meghosszabbításával egyre idősebbé válik a szabadidő értelmes eltöltésének kérdése, amennyiben meg akarják akadályozni, hogy az emberek áldozatul essenek az értelmetlen fogyasztási szemléletnek, vagy a felületes szabadidő iparnak. A helytörténeti kutatás kétségtelenül a szabad idő legértelmesebb eltöltését jelenti, mert a közönség számára is hasznos. Még évtizedekig nem lesz lehetőség arra, hogy minden egyes helység történetét fizetett munkaerővel dolgoztassák fel.

A történeti-topográfiai lexikonnak pótolnia kell és be kell fejeznie a Honismereti Egyesület által kiadott, s már elavult Topográfiát. Két részből áll majd: az egyikben módszeresen tagolt szócikkek lesznek, amelyek átfogják a tartomány egészét. Ennél tekintettel kell lenni a honismeret minden területére, mint Alsó-Ausztriának az európai térségen és az Osztrák Köztársaságon belüli földrajzi elhelyezkedése, a tartomány határainak és területének kiterjedése, természetföldrajzi és politikai tagolódása, a talajviszonyok, a vizek — beleértve a mocsarakat, a lápokot és az ásványvizeket —, az éghajlati viszonyok, a tartomány geológiája, a növényzet, az állatvilág, a népsűrűség — és annak változása főként az utóbbi 200 évben —, a lakosság nemzetisége és nyelvjárási, a vallási hovatartozás és életkor szerinti megoszlás, a foglalkozás szerinti tagolódás, a szociális helyzet, a lakásviszonyok a múltban és a jelenben, a ruházat és a népviselet, a szokások és a hagyományok — úgymint az étkezéssel és az italozással kapcsolatos szokások, valamint a különleges ételek —, a tartomány mező- és erdőgazdasága beleértve a szőlészetet és a méhészetet, a vadászat és a halászat, az ipar és a háziipar, a kereskedelem, a bankok, a takarékpénztárak és a biztosítási intézetek, a közlekedés, a történeti fejlődés, a tartomány kialakulása, a tartományi alkotmány, a tartományi fejedelmi és rendi közigazgatás, a városi előjáróság és a tartományi gyűlés állandó bizottsága, az alsó-ausztriai tartományi kormányhivatal, a megyei és járási hivatalok, a bírósági szervezet 1850 óta, a községek és fejlődésük, céhek, kamarák és érdekképviseletek, a nevelés- és az iskolaügy, a tudomány és pártolása. Alsó-Ausztria művészete a múltban és a jelenben, a vallás és az egyház Ausztriában a protestantizmusról és a zsidóságról szóló alfejezetekkel.

A lexikon második része tartalmazza a különböző helységeket leíró szócikkeket, amelyek alapját általában a II. József császár alatt készített kataszteri felmérés jelenti. A szócikkeknek a következő területekről kell felvilágosítást adniuk: a helység fekvése és geográfiai viszonyai, a helynevek etimológiai magyarázata, a helység határokon belüli őskori, római- és népvándorláskori-, koraközépkori leletekről, a helység kialakulásáról és legkorábbi okleveles említéséről, a település és a határ jellegéről, az érdekes dűlőnevekről, a házak és lakosok számáról, a lakosok nemzetiségi, vallási és szociális tagolódásáról, a birtokviszonyokról, a hely kiváltságairól és a városi közösség kialakulásáról, a mezővárossá és a várossá emelkedéséről, a címera lományról és a pecsétjogról, a gazdasági és közlekedési viszonyokról, a városi közigazgatásról, a vá-

⁶ Jahrbuch für Landeskunde von Niederösterreich.

⁷ Forschungen zur Landeskunde von Niederösterreich.

lasztási eredmények alakulásáról 1918-tól, a városi pénzügyekről, a tartomány területi beosztásában elfoglalt helyéről (városhoz, bírósághoz, közigazgatási kerülethez való tartozás), az iskolaügyről, az egyházi viszonyokról, az egészségügyről, az egyesületi életéről, a védelem alatt álló műemlékekről és természeti értékekről, a kulturális intézményekről, a községből származó s a politikai, a kulturális, valamint a gazdasági élet területén híres személyiségekről. Miután az A—O betűkkel kezdődő helységekhez vonatkozóan rendelkezésre áll a Honismereti Egyesület által 1871—1926 között kiadott topográfia, úgy tervezik, hogy az új lexikon először a P—Z betűkkel kezdődő helységeket dolgozza fel.

Néhány éve alakult meg a honismereti kutatók munkaközössége az Alsó-Ausztriai Művelődés- és Honismereti Műhely⁸ keretében. Ez azon fáradozik, hogy kapcsolatot teremtsen olyan személyek között, akik ezen a területen tevékenykednek, és hogy lehetőséget teremtsen számukra a tapasztalatcserére. Ezenkívül arra törekszik, hogy konferenciák és egyéni előadások révén hozzájáruljon tagjainak tudományos képzéséhez és továbbképzéséhez, irányítást, tanácsadást és útbaigazítást nyújtson számukra.

Mind a Honismereti Egyesület, mind pedig a honismereti kutatói munkaközösség tevékenysége az amatőrök munkába állításán alapszik. Olyan emberek munkába állításán, akik szabad idejükben vagy nyugdíjaztatásuk után, illetve hivatalos kötelezettségeiken túl foglalkoznak kutatásokkal, tartanak előadásokat és működnek közre a kirándulásokon. Ezt a teljesítményt nem díjazták, a legtöbb esetben csupán a felmerült költségeket térítik meg. A közpénzekből nyújtott segély fedezi a kiadványok nyomdai költségeit — amennyiben az eladási árból nem térül meg —, továbbá az előadások szakmai és szervezési ráfordításait.

A honismeret terén folytatott tudományos munkával kapcsolatban az utóbbi évtizedekben nagyon megnöttek az igények. Olyannyira, hogy ha a kívánt színvonalat el akarják érni, az összes tudományos kutatót és más munkatársat igénybe kell venni. Ez mutatkozik meg mindenekelőtt a Honismereti Egyesület vállalkozásainak fejlődésében is: az Alsó-Ausztria Topográfiaja helyanyagának kiadása megrekedt a P betűnél, az egyesület által kezdett Babenberg-Okmánytár⁹-at a Bécsi Egyetem Történettudományi Intézete¹⁰ fejtette be, Alsó-Ausztria Atlaszát az Osztrák Tudományos Akadémiával együttműködve adják ki, a Történeti Helynévtár¹¹ befejezéséhez pedig erőteljesen hozzájárult az Alsó-Ausztriai Tartományi Levéltár.

Ezekből a tapasztalatokból kiindulva az alsó-ausztriai tartományi kormány 1978 tavaszán határozatot hozott az Alsó-Ausztria Szövetségi Tartomány Honismereti Intézetének¹² megalapítására. Az első felügyelő bizottsági ülésen, 1978 őszén rögzítették a kezdeti évek munkájának súlypontjait: négy vállalkozásról van szó, amelyek közül kettő jobbra összeállítás jellegű: Alsó-Ausztria honismereti bibliográfiájának és dokumentációjának elkészítése a könyvnyomtatás kezdetétől napjainkig, továbbá egy történeti-topográfiai lexikon kiadása, amely a lehető legtömörebb formában nyújt áttekintést Alsó-Ausztria honismeretének valamennyi területére vonatkozóan, az összes, jelenleg ismert anyagról.

A bibliográfiát és a dokumentációt az egységes gépi adatfeldolgozás¹³ segítségével kell összeállítani, mivel ez teljesen új, másként meg sem oldható lehetőséget kínál arra, hogy a szakirodalmat a megadott szakterület szerint gyorsan megtalálják. Ezért az intézetnek kapcsolódni kell a tartomány nagy számítógépes egységéhez.

Az intézet további tervei közé tartozik Alsó-Ausztria falusi községei birtokmegosztásának és szociális összetételének vizsgálata, a telepítés időszakától napjainkig. Az újabb kutatások arra a felismerésre vezettek, hogy a nemesi és az egyházi birtokosoktól függő tartományi népesség semmi esetre sem alkotott egységes réteget, mert egyrészt a parasztok a náluk alacsonyabb rétegek között, de a házzal és a majjossal rendelkező népesség között is számottevő különbségek adódtak. Az egyenlőtlenségek a nagybirtokok felszámolása után is fennmaradtak és részben még ma is felismerhetőek. Ezek vezettek oda, hogy a falusi lakosság érdekei, és ezzel összefüggésben a politikai, szociális és társadalmi kérdésekben tanúsított magatartásuk számos tekintetben különbözött.

Az intézet negyedik fő terve Alsó-Ausztria ipari fejlődésének vizsgálata az első manufaktúráktól a jelenkorig. A fő cél a természeti adottságok megállapítása (nyersanyag, víziergia, forgalmi helyzet stb.), továbbá, hogy milyen helyeken voltak az ipari üzemek, milyenek voltak a tulajdonviszonyok és a munkafeltételek.

⁸ Niederösterreichisches Bildungs- und Heimatwerk.

⁹ Babenberger Urkundenbuch.

¹⁰ Institut für österreichische Geschichtsforschung an der Universität Wien.

¹¹ Historisches Ortsnamenbuch.

¹² Institut für Landeskunde.

¹³ Elektronische Datenverarbeitung = EDV.

Az intézet munkatársai két csoportból állnak: egy részük (ez idő szerint 5 személy) az alsó-ausztriai tartományi kormány alkalmazottja, a többiek (jelenleg 8 fő) szerződéssel dolgoznak, azaz a szerződésben meghatározott tiszteletdíj ellenében, egy pontosan körülhatárolt témát kell meghatározott idő alatt feldolgozniuk.

A Honismereti Intézet nem pótolja és nem teszi fölöslegessé a Honismereti Egyesület és a helytörténeti kutatók tevékenységét, hanem kiegészíti azt. Mindenekelőtt a helytörténeti-topográfiai lexikonnál, de a falvak szociális szerkezetének és az ipari fejlődés kutatásakor is szükség van mindhárom intézmény és csoport szoros együttműködésére, ha belátható időn belül kielégítő eredményt akarnak elérni. Méginkább remélhető azonban, hogy az emberi társadalom kis területeiről — sejtjeiből — kezdeményezett kutatás elmélyíti és új felismerésekre vezet politikai, gazdasági, szociális és kulturális téren mutatkozó fejlődésére vonatkozó ismeretünket.

Dr. Helmuth Feigl
(Fordította: Marosi Endre)

Nemzetközi néprajzi konferencia Sárospatakon

A Kárpátok és a Balkán Népi Kultúráját Tanulmányozó Nemzetközi Bizottság magyar tagozata és az MTA Néprajzi Kutató Csoportja — az MTA Nyelv és Irodalomtudományok Osztályának támogatásával — 1979 szeptemberében Sárospatakon nemzetközi konferenciát rendezett. A bizottság 1969-ben alakult, tagjai Magyarország mellett Bulgária, Jugoszlávia, Lengyelország, a Szovjetunió, külön-külön a csehek és a szlovákok, Románia pedig megfigyelői minőségben vesz részt a szervezetben. A munka nemzeti szekciókban folyik, és két-három évenként rendeznek közös konferenciákat, ahol a Kárpát-medence és a Balkán néprajzi kutatásának kérdéseit beszél meg a témakörrel foglalkozó kutatók. Ezek anyagát megjelentetik, és kiad még a bizottság egy időszakos referáló folyóiratot is *Carpatobalcanica* néven. A magyar tagozat eddig igen szép eredményeket mutat fel, így pl. *Gunda Béla* könyvét, a Kárpátok és a Balkán néprajzáról (*Ethnographica Carpatho-Balcanica*), továbbá: *Selmeczi-Kovács Attila*: Észak-Magyarország csűrös építkezése, *Paládi-Kovács Attila*: A magyar parasztság rétgazdálkodása és *Földes László* pásztorokodási kutatásai.

A sárospataki konferencián a népi közlekedési módok és járművek a Kárpátok és a Balkán térségében volt a téma. A bevezető előadást dr. *Gunda Béla* professzor tartotta a hagyományos népi szállítóeszközök kutatásáról. A külföldiek közül kiemelkedő volt az edinburghi *Alexander Fenton*, a prágai *Ludvig Baran*, a lengyel *Danuta Tytkowa* és *Zygmunt Klodnicki*, a bulgár *Lília Peneva-Vincze* és *Nikolay Kolev*, valamint a román *Ion Vladutiu* előadása. A magyar tagozat résztvevői *Barna Gábor*, *Bodó Sándor*, *Dankó Imre*, *Földes László*, *Grfáik Imre*, *Sz. Kóczán Erzsébet*, *K. Kovács László*, *Paládi-Kovács Attila* és *Timaffy László* ugyancsak értékes előadásokkal járultak hozzá a konferencia sikeréhez. A német és angol nyelven elhangzott előadások anyagát a magyar szekció könyvben is megjelenteti.

Sárospatak történelmi környezete, a Rákóczi Múzeum gondos rendezése és a Hegyalján, valamint a Hegyközben vezetett egynapos tanulmányút minden résztvevő számára maradandó élménnyé tette a négynapos együttlétet, s jól szolgálta a térség népeinek barátságát, a közös kutatások további együttműködésének ügyét.

Timaffy László

